

תחקיר הקרב בקיבוץ בארי: גבורת האזרחים המעטים מול כישלון הצבא, חוסר חתירה למגע של עשרות לוחמים, וכאוס בפיקוד ובשליטה של המטה הכללי ופיקוד הדרום על הקרבות והמצב בקיבוץ

תחקיר אירוע בני הערובה בבית של פסי: שניים מבני הערובה נפגעו מרסיסי ירי הטנק, היתר - נרצחו בידי המחבלים; תא"ל ברק חירם "פעל בתיאום ובמקצועיות"

התחקיר המבצעי של צה"ל לקרבות הבלימה בקיבוץ בארי ב-7.10 הוצג היום לקהילת הקיבוץ ולמשפחות השכולות של הנופלים בקיבוץ. בהתקפת חמאס על בארי נרצחו 101 אזרחים, נחטפו 32 אנשים, ונפלו בקרבות 31 אנשי כוחות הביטחון.

340 מחבלים חדרו לשטח הקיבוץ - בהם 100 מחבלי כוח הנוחבה, מגדוד נוסיראת של חמאס. בשטח הקיבוץ חוסלו כ-100 מחבלים, 18 מחבלים נתפסו ונלקחו לחקירה והיתר נמלטו.

המחבלים הראשונים חדרו לקיבוץ בשעה 6:45 משני כיוונים שונים, הקיבוץ נכבש בידי המחבלים בשעה 9:00, שהחלו במסע הרג, טבח וחטיפה. אירועי החטיפה משטח הקיבוץ נמשכו עד לשעה 13:00, ורק בשעה 13:30 צה"ל החל להשיב את השליטה על הקיבוץ, בקרבות בלימה ארוכים שנמשכו עד 5:00 לפנות בוקר ביום שלאחר מכן. רק ב-8 באוקטובר בשעה 15:00 הושלם טיהור מלא של הקיבוץ ממחבלים.

הפערים והכשלים שנמצאו בתחקיר:

1. במשך 7 שעות שלמות, קיבוץ בארי נלחם לבד וצה"ל לא היה שם. עד השעה 13:30 כל הלחימה בתוך הקיבוץ התנהלה על בסיס כיתות הכוננות והתושבים, שהגנו על עצמם ומנו 16 איש בלבד. מחצית מהנשקים שלהם היו נעולים בנשקייה, בשל הנחיות צה"ליות מתמירות, והם היו חמושים הרבה פחות טוב ממחבלי הנוחבה שמולם התמודדו בשעות הראשונות. ולמרות הכל - חברי כיתת הכוננות והאזרחים שהצטרפו אליהם ייצבו קו הגנה במרכז הקיבוץ, שמנע מהמחבלים להתקדם ולהרחיב את ההתקפה שלו לשכונות נוספות בהן מתגוררת עיקר אוכלוסיית בארי. בכך הצילו את חייהם של מאות מחברי הקיבוץ. הכוח היחיד מצה"ל שהגיע עד השעה הזו לבארי הוא כוח קטן של 13 לוחמי יחידת שלדג, שהגיע בשעה 9:00 והצטרף ללחימה. אחת הסיבות שהרמטכ"ל מצדין בסיכום התחקיר לאי הגעת כוחות ליישובים בתחילת הלחימה - היא ריבוי התקפות בו זמנית על יישובים ומוצבים רבים, ועל צירי ההגעה שנחסמו, ובעיקר כביש 232 של העוטף. הנחיתות המספרית הייתה משמעותית, כשהמחבלים זורמים לקיבוץ לאורך שעות הבוקר, ומנגד הם נלחמים ב-26 לוחמים ישראלים בסה"כ. בשעה 13:30 נלחמו 26 ישראלים מול 340 מחבלים - יותר מפי 13 מהם מספרית. כך נכבש קיבוץ בארי.

2. כשהמצב התבהר, מחוץ לבארי הצטברו כוחות משמעותיים. יותר מ-100 לוחמים המתינו מחוץ לקיבוץ בשעות אחר הצהריים והערב המוקדמות, בדגש על 17:00-18:30. הם לא חתרו למגע ולא נכנסו להילחם בשעות הבלימה הקריטיות, בזמן שכוחות אחרים נלחמים והודפים את המחבלים. בבחינה פרטנית של כל אחד מהכוחות, התבררו בתחקיר הסיבות: עשרות לוחמים לא נכנסו להחימה בהתאם להחלטת מפקדם, והמתינו שתוטל עליהם משימת פינוי התושבים מבארי החוצה בשעות הערב; כ-40 לוחמים כבר נלחמו בשטח הקיבוץ - ובהחלטת מפקדם יצאו החוצה; כ-60 לוחמים המתינו שעה שלמה מחוץ לקיבוץ, כי מפקדם שהיה בדרך הורה להם להמתין לו עד שיגיע. גם תא"ל ברק חירם שפיקד באותן שעות על בארי הורה לחלק מהכוחות להמתין ולא להיכנס, כדי לאפשר לו לגבש תמונת מצב ולמנוע ירי דו צדדי. הרמטכ"ל הלוי בסיכום התחקיר: "מצב זה הוא חמור מאוד ואסור שיקרה. עלינו לחדד ציווי ברור - במצב כזה על כל כוח להיכנס לתוך הבעיה ולעשות כל שהוא יכול לעצור הרג אזרחים".

3. המטה הכללי, אגף המבצעים ואוגדת עזה לא הצליחו במשך שעות רבות לגבש תמונת מצב מקיבוץ בארי ולא ידעו מה קורה שם. לצוות החירום היישובי הייתה תמונת מצב, אבל אף אחד לא פנה אליהם. במהלך כל שעות הבוקר והצהריים של הלחימה, איש בבור בקריה או באוגדת עזה לא ידע מה קורה בבארי, מי הכוחות הפועלים שם, כמה מחבלים יש במקום ומה מצב הלחימה על הקיבוץ. איש גם לא ניהל את הלחימה בבארי או פיקד עליה - והמצב המסוכן מאוד שנוצר הוא חוסר תיאום וסדר בין כוחות שונים מיחידות שונות שנלחמים בתא שטח קטן, עם סכנה לאירועי ירי דו"צ רבים. לאוגדת עזה יש איש קשר אחד בקיבוץ - הרבש"ץ, אריק קראוניק ז"ל. אריק נפל בקרב ב-7:00 בבוקר. כשהוא לא ענה לטלפון, אף אחד באוגדה לא חשב להתקשר לצח"י - צוות החירום היישובי - שהחזיק באותן שעות בתמונת מצב טובה על הקיבוץ. הצח"י של בארי שמר על קשר עם התושבים תחת אש, בזמן שצה"ל לא היה שם. רק כשתא"ל ברק חירם, מפקד אוגדה 99, הגיע לקיבוץ בשעות אחר הצהריים - הוא החל לגבש תמונת מצב והעביר אותה לפיקוד.

4. מפקדים שהגיעו לשטח החליטו להוציא את כוחותיהם מבארי, ללא אישור, ובזמן שהקרבות עדיין מתנהלים. כך למשל, מפקד סיירת מטכ"ל, אלון-משנה י', הגיע ב-20:30 לקיבוץ והחליט להוציא כוח החוצה, ולהכניס במקומו כוח אחר - מבלי לשמר מגע עם האויב. צוות התחקיר קבע: החלטתו היא שגיאה חמורה; במקרה אחר, הכוח משלדג שהגיע ראשון לקיבוץ בשעה 9:00 ספג פצועים בשעות הראשונות, ולכן אי' מפקד הכוח החליט לעזוב את קו הלחימה העיקרי, לפנות פצועים ולהתמקם בפתח הקיבוץ כדי לחסום שם את האויב. צוות התחקיר קבע: הוא הפעיל שיקול דעת לא נכון, זו הייתה שגיאה מקצועית חמורה בכך שלא נשארו להילחם לצד חברי כיתת הכוננות והאזרחים.

5. הגדוד שהיה אמור להגן על בארי לא הצליח לעשות זאת כי נלחם על חייו במוצבים ונשלח למוקדי לחימה אחרים, ופיקוד הדרום שלא נערך למתקפה בסדר גודל כזה - לא הכין כוחות עתודה נוספים במרחב. עד 7 באוקטובר, גדוד של צה"ל שתפס קו בגזרת העוטף הופקד על גזרת בארי-סעד-עלומים-נחל עוז. באותה שבת, היה זה גדוד 13 של גולני, הגדוד שספג את היקף הנופלים הגבוה ביותר באותה שבת - 42 לוחמים. במקום שלוחמי הגדוד יגנו על קיבוץ בארי, אחד ממושאי ההגנה המרכזיים שלהם, הם נאלצו לנהל קרבות בלימה ומגננה במוצבים ומחוץ ליישובים - ובהם מוצב פגה, שמכונה בצה"ל מוצב "מגן בארי". כוחות העתודה של הגדוד לא נשלחו לבארי - אלא למוקדי לחימה אחרים במוצב נחל עוז ובניר עם. התחקיר מצביע על הפער בתרחיש הייחוס ובמוכנות - צה"ל לא נערך למתאר חדירה נרחב כפי שקרה בשבעה באוקטובר, עם חדירה של אלפי מתבלים בעשרות מוקדים במקביל. ולכן לא היו במרחב כוחות עתודה נוספים שאפשר היה לשלוח לבארי. הכוחות שנשלחו לבארי לאורך היום - שלדג, סיירת מטכ"ל, גדוד 890 של הצנחנים - נשלחו על ידי אגף המבצעים במסוקים לאורך היום ממקומות אחרים. צוות התחקיר מציין כי הנחת העבודה של אוגדת עזה לתרחישי הפתעה הייתה שתהיינה 4 שעות להיערך למתקפה - בזכות המכשול והכוחות הקיימים בשטח. בין הנחות העבודה של האוגדה לבין מה שאירע בפועל היה פער עצום - האויב הצליח לממש את תוכניתו באופן מלא.

6. למרות הכאוס וחוסר השליטה של אוגדת עזה בעוטף, החלטת המטה הכללי על הצבת מפקדים בכירים בשטח וחלוקת גזרות התקבלה באיחור ניכר. רק בשעה 11:00, החליט הרמטכ"ל הלוי על מינוי מפקד בכיר לכל מוקד לחימה מרכזי, על מנת שיפעיל את הכוחות בצורה מתואמת, יגבש תמונת מצב וינהל את הלחימה בגזרתו. למעשה שטח ההגנה של אוגדת עזה הופקע ממנה, וניתן למפקדים בכירים אחרים - כל אחד בגזרתו. צוות התחקיר קובע: היה נכון לזהות בשלב מוקדם יותר שיש להציב פיקוד בכיר על קיבוץ בארי. בסופו של דבר, מי שיזם זאת וקיבל את האחריות על הגזרה הוא מפקד אוגדת עזה, תא"ל ברק חירם. לפי ממצאי התחקיר, להגעתו של חירם לשטח הייתה "משמעות רבה בהגברת האפקטיביות המבצעית מול האויב - זה רגע היפוך הקערה שהביא להשגת שליטה מחודשת ביישוב".

7. במספר מקרים, כוחות צה"ל טיפלו ופינו חיילים פצועים לפני שעשו זאת עבור האזרחים. בתחקיר נמצא כי המקרים האלה נבעו מהקושי בגיבוש תמונת מצב מלאה, ולכן הכוחות שהותקפו פעלו להגן על עצמם. הרמטכ"ל הדגיש: "יש לחזק באופן מוחלט את הציווי לפעול ולחתור להגנת האזרחים כמשימה עליונה לפני כל דבר אחר. חיילים תמיד ייתנו עדיפות לטיפול באזרח".